

Om autoriteten

Denne teksten er hentet fra *Friedrich Engels – Filosofiske Skrifter* utgitt av Pax forlag i 1974.

I den siste tida har endel *sosialister* åpnet et regelrett korstog mot det de kaller *autoritetsprinsippet*. De behøver bare å si at den eller den handling er *autoritær* for å fordømme den. Denne summariske framgangsmåte misbrukes slik at det er nødvendig å se litt nærmere på dette. Autoritet i den forstand av ordet det her dreier seg om, vil si følgende: at en fremmed vilje overordnes vår. Autoritet forutsetter på den andre siden underordning. Da disse to ordene nå har en dårlig klang, og det forhold de uttrykker er ubehagelig for den underordnede delen, spørres det om det ikke fins et annet middel til å komme ut av det med.

– om vi ikke, under de nåværende samfunnsmessige forhold, kan framkalle en annen sosial tilstand hvor autoriteten ikke lenger har noen mening og følgelig må forsvinne. Om vi undersøker de økonomiske – industrielle og landbruksmessige – forhold som utgjør grunnlaget for det nåværende borgerlige samfunn, ser vi at det har en tendens til mer og mer å erstatte den isolerte virksomhet med individenes kombinerte virksomhet. Den moderne industri er trådt i stedet for de små verksteder med isolerte produsenter, med store fabrikker og verksteder hvor hundrevis av arbeidere overvåker kompliserte maskiner drevet av damp. De store landevegenes kjøretøyer og kjerrer er avløst av jernbanesporet, de små robåtene og seilskipene av dampbåter. Maskiner og damp bringer til og med etter hvert landbruket under sitt herredømme, ved at de langsomt, men sikkert setter store kapitalister i småeiernes sted, som med hjelp av lønnsarbeidere dyrker opp store

landstykker. Overalt trer den kombinerte virksomhet, kompliseringen av prosesser som er avhengig av hverandre, i stedet for individenes uavhengige virksomhet. Men den som sier kombinert virksomhet, sier organisasjon. Er nå organisasjon mulig uten autoritet?

La oss anta at en sosial revolusjon har styrtet kapitalistene og deres autoritet, som i våre dager styrer produksjonen og sirkulasjonen av rikdommene. La oss videre – for helt å stille oss på de antiautoritæres standpunkt – anta at jord og grunn og arbeidsinstrumentene er blitt arbeidernes kollektive eiendom, som betjener dem. Vil autoriteten da være forsvunnet eller vil den bare ha skiftet form? La oss se på dette.

Vi tar et bomullsspinneri som eksempel. For den blir tråd, må bomullen gjennomgå minst seks operasjoner som følger etter hverandre, som – for det meste – går for seg i forskjellige saler. For å holde maskinene i gang trenger en dessuten en ingeniør som overvåker dampmaskinen, mekanikere for de løpende reparasjoner og mange ulærte arbeidere som må bringe produktet fra en sal til den andre osv. Alle disse arbeiderne – menn, kvinner og barn – er tvunget til å begynne og slutte sitt arbeid på et tidspunkt som er fastsatt av dampens autoritet, som ikke bekymrer seg en døyt om den individuelle autonomi. Det er altså for det første nødvendig at arbeiderne blir enige om arbeidstidene. Er disse tidene en gang fastlagt, er enhver uten unntak underkastet dem. Videre oppstår det i hver av salene også stadig detaljspørsmål om produksjonsmåten, fordelingen av materialet osv., som straks må løses hvis ikke hele produksjonen straks skal gå i stå. Om disse nå løses gjennom en avgjørelse fra en delegert som er stilt i spissen for hvert arbeidsområde eller gjennom flertallsbeslutning når dette er mulig – uansett dette må likevel hver enkelt vilje underordne seg avgjørelsen. Dette betyr at spørsmålene vil bli løst autoritært. Den mekaniske automaten i en stor fabrikk er mye mer tyrannisk enn de små kapitalistene som beskjefter arbeidere noen gang har vært. I det minste hva angår

arbeidstidene kan en skrive over disse fabrikkportene: *Du som går inn her, la all autonomi fare!* Når mennesket ved hjelp av vitenskapen og oppfinnerviljen har underkastet seg naturkreftene, hevner disse seg igjen ved i den grad mennesket stiller dem i sin tjeneste, å underkaste det en sann despotisme som er uavhengig av alle sosiale organismer. Å ville avskaffe autoriteten i storindustrien betyr å ville avskaffe selve denne industrien – å forkaste dampspinneriet for å vende tilbake til rokken.

Jernbanen er et annet eksempel. Også her er samvirket mellom et utall individer absolutt nødvendig – et samvirke som j må finne sted til helt bestemte tider for at det ikke skal skje noen ulykke. Også her er en første betingelse for driften en dominerende vilje, som skyver ethvert underordnet spørsmål tilside – uansett om denne viljen er representert av en enkelt delegert eller av en komite som er overlatt å utføre beslutningene for et flertall av interessenter. I det ene som i det andre tilfellet har vi å gjøre med en helt uttalt autoritet. Dessuten: Hva ville skje med det første avgående tog hvis de jernbaneansattes autoritet over de herrer reisende ble avskaffet?

Men nødvendigheten av en autoritet – og ganske visst en bydende autoritet – framtrer på det mest anskuelige på et skip på det store hav. I farens stund avhenger her alles liv av at alle straks og absolutt adlyder en enkelts vilje.

Hver gang jeg brukte liknende argumenter mot de villeste antiautoritariere, visste de ikke annet å svare enn: «Ah! Dette er sant, men her dreier det seg ikke om en autoritet som vi gir den delegerte, *men om et oppdrag!*» Disse herrene tror å ha forandret saken når de forandrer dens navn. Slik gjør disse dype tenkerne seg lystige om verden.

Vi har altså sett at på den ene siden en viss, uansett hvordan overdratt autoritet og på den andre siden en viss underordning, er ting som tvinger seg på oss uavhengig av all

sosial organisasjon, sammen med de materielle betingelser vi produserer og lar produktene sirkulere under.

På den andre siden har vi sett at de materielle produksjons- og sirkulasjonsbetingelsene uvegerlig urvides med storindustrien og storbruket, og har en tendens til mer og mer å utvide området for denne autoriteten. Det er følgelig absurd å tale om autoritetsprinsippet som absolutt ondt og om autonomiprinsippet som et absolutt godt prinsipp. Autoritet og autonomi er relative ting, med anvendelsesområder som varierer i de forskjellige faser av den sosiale utvikling. Hvis autonomistene nøyde seg med å si at framtidens sosiale organisasjon vil begrense autoriteten ene og alene til de grenser som produksjonsbetingelsene gjør den uunngåelig innen, kunne en forstå dem. Men de er blinde for alle kjennsgjerninger som gjør saken nødvendig, og kaster seg over selve ordet.

Hvorfor nøyer ikke de antiautoritære seg med å rase mot den politiske autoritet, staten? Alle sosialister har samme mening om at den politiske stat og med den den politiske autoritet vil forsvinne som følge av den neste sosiale revolusjon. Og det betyr at de offentlige funksjoner mister sin politiske karakter og forvandles til enkle administrative funksjoner som sikrer de sanne sosiale interesser. Men de antiautoritære krever at den autoritære politiske stat avskaffes med et slag, for de sosiale betingelser som har latt den bestå, er borte. De krever at revolusjonens første handling skal være avskaffelse av autoriteten. Har disse herrene aldri sett en revolusjon? En revolusjon er utvilsomt den mest autoritære ting som fins. Den er den handling som en del av befolkningen med geværer, bajonetter og kanoner – altså med de mest tenkelig autoritære midler - tvinger sin vilje på en annen del med. Og hvis det ikke vil ha kjempet forgjeves må det seierrike parti gi sitt herredømme varighet med den skrekk som deres våpen inngir de reaksjonære. Hadde Pariser-kommunene bestått bare en eneste dag hvis den ikke hadde betjent seg av

det væpnede folks autoritet overfor borgerskapet? Kan en ikke tvert om klandre den for at den ikke betjente seg av den i tilstrekkelig omfattende grad?

Altså en av to ting: Enten vet ikke de antiautoritære hva de sier, og i dette tilfellet sår de bare forvirring. Eller de vet det, og i dette tilfellet over de forræderi mot proletariatets bevegelse. I det ene som i det andre tilfellet tjener de reaksjonen.

Federico Engels